

**dr Sylwia SZYBOWSKA**

*Akademia im. Jakuba z Paradyża w Gorzowie Wielkopolskim*

*sylwiagwozdziejcz@gmail.com*

ORCID: 0000-0003-3034-2880

**dr Mariusz CIARKA**

*Akademia Piotrkowska*

*m.ciarka@op.pl*

ORCID: 0000-0001-8770-2731

## **OCHRONA PRAWNA WIZERUNKU FUNKCJONARIUSZA PUBLICZNEGO NA PRZYKŁADZIE FUNKCJONARIUSZA POLICJI**

### **THE LEGAL FRAMEWORK FOR PROTECTING THE IMAGE OF PUBLIC OFFICIALS: A FOCUS ON POLICE OFFICERS**

#### **Streszczenie**

Problematyka ochrony wizerunku funkcjonariusza publicznego, w tym funkcjonariusza Policji, od wielu lat stanowi przedmiot zainteresowania doktryny prawa oraz praktyki orzeczniczej. Mimo istniejącego dorobku naukowego i regulacyjnego, stan prawny w tym zakresie wciąż podlega dynamicznym zmianom, wynikającym zarówno z rozwoju technologii informacyjnych, jak i z rosnącej roli mediów społecznościowych w dokumentowaniu działań organów władzy publicznej. Zagadnienie to ma charakter uniwersalny i wykracza poza granice polskiego porządku prawnego (np. ze względu na przedmiotową ochronę prawno-autorską wizerunku). Artykuł podejmuje analizę aktualnego stanu prawnego w Polsce w zakresie ochrony wizerunku funkcjonariusza Policji, ze szczególnym uwzględnieniem relacji pomiędzy prawem do prywatności i ochrony dóbr osobistych a zasadą jawności życia publicznego oraz prawem obywateli do informacji. Celem opracowania jest ukazanie równowagi pomiędzy tymi wartościami oraz wskazanie problemów interpretacyjnych i praktycznych wynikających z obowiązujących regulacji i orzecznictwa.

Słowa kluczowe: *ochrona wizerunku, funkcjonariusz Policji, funkcjonariusz publiczny, dobra osobiste, prawo do prywatności*

## Abstract

The protection of the image of public officials, including police officers, has long been a subject of interest in legal scholarship and judicial practice. Despite existing academic and regulatory frameworks, the legal landscape in this area continues to evolve rapidly, influenced by developments in information technology and the growing role of social media in documenting the activities of public authorities. This issue has a universal dimension and extends beyond the Polish legal system, for example, due to copyright-related protection of personal images. This article examines the current legal framework in Poland regarding the protection of police officers' images, with particular emphasis on the balance between the right to privacy and protection of personal rights on one hand, and the principle of transparency in public life and citizens' right to information on the other. The study aims to highlight this balance and to identify interpretative and practical challenges arising from existing regulations and case law.

Key words: *image protection, police officer, public official, personal rights, right to privacy*

## Wstęp

Ochrona wizerunku jednostki stanowi jeden z kluczowych elementów systemu ochrony dóbr osobistych w prawie cywilnym. W kontekście funkcjonariuszy publicznych, w tym funkcjonariuszy Policji, zagadnienie to nabiera szczególnego znaczenia ze względu na specyfikę pełnionej przez nich służby, charakter wykonywanych zadań oraz częstą obecność w przestrzeni publicznej i medialnej. Z jednej strony funkcjonariusz Policji, jako osoba realizująca zadania o charakterze publicznym, podlega zwiększonej kontroli społecznej, co uzasadnia prawo opinii publicznej do informacji o jego działaniach. Z drugiej zaś, pozostaje on podmiotem prawa do prywatności i ochrony własnego wizerunku, które przysługują każdemu obywatelowi. Współczesne realia medialne, w szczególności rozwój mediów społecznościowych oraz zjawisko obywatelskiego monitoringu działań Policji, powodują, że granica między uzasadnionym interesem społecznym a naruszeniem dóbr osobistych funkcjonariusza staje się coraz mniej wyraźna. Publikowanie nagrań i zdjęć dokumentujących interwencje policyjne rodzi pytania o zakres dopuszczalności rozpowszechniania wizerunku funkcjonariusza bez jego zgody, a także o to, czy aktualne regulacje prawne skutecznie chronią zarówno interes publiczny, jak i indywidualne prawa funkcjonariuszy.

Celem niniejszego artykułu jest analiza obowiązującego stanu prawnego w zakresie ochrony wizerunku funkcjonariusza Policji oraz wskazanie problemów interpretacyjnych pojawiających się na styku prawa do prywatności, wolności prasy i konstytucyjnej zasady jawności życia publicznego. Rozważania obejmą zarówno regulacje

prawa cywilnego, jak i przepisy szczególne odnoszące się do służb mundurowych oraz orzecznictwo sądowe, w tym judykaty dotyczące dopuszczalności publikacji wizerunku funkcjonariuszy w kontekście interesu społecznego. Autorzy przyjmują stanowisko zrównoważone, zakładające konieczność poszanowania obu wartości – prawa jednostki do ochrony wizerunku oraz prawa społeczeństwa do informacji o działalności organów władzy publicznej. Analiza ma na celu wskazanie kierunków interpretacji i ewentualnych postulatów *de lege ferenda*, które mogłyby zapewnić bardziej spójne i proporcjonalne ujęcie wskazanej w tytule artykułu problematyki.

## **Ochrona dóbr osobistych i prawo do ochrony wizerunku**

Dynamiczny rozwój środków masowego przekazu, wpływając na szybszą możliwość przekazywania informacji przez media, wywołał zwiększające się niebezpieczeństwo zagrożenia i naruszenia dóbr osobistych. Mimo obowiązku ich poszanowania, coraz częściej dochodzi do ingerencji w prawo do wizerunku. Szczególnie narażone są osoby powszechnie znane, które wzbudzają społeczne zainteresowanie.

Odzyskanie przez Polskę niepodległości i potrzeba ujednolicenia prawa wpłynęły na unormowanie ochrony dóbr osobistych. Przez pierwszą połowę XX wieku w różnych aktach prawnych ochroną były obejmowane konkretne dobra osobiste. Dopiero w 1950 r. został wprowadzony przepis ogólny dotyczący ochrony dóbr osobistych, który stanowił, że osoba, której dobro osobiste zostało naruszone bezprawnym działaniem, może żądać ochrony prawnej. Pełne unormowanie ochrony dóbr osobistych zostało wprowadzone w 23 i 24 artykule ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny.<sup>1</sup> Problematykę tego zagadnienia wsparła dodatkowo Konstytucja RP z dnia 2 kwietnia 1997 r.<sup>2</sup> regulująca podstawowe prawa i wolności człowieka. Jednym z najważniejszych znaczeń dla dóbr osobistych ma artykuł 30 Konstytucji RP, który stanowi, że przyrodzona i niezbywalna godność człowieka stanowi źródło wolności i praw człowieka i obywatela. Oznacza to, że godność człowieka jest podstawowym źródłem wszystkich innych dóbr osobistych, ponieważ przysługuje osobie ludzkiej z samego faktu jej człowieczeństwa.<sup>3</sup>

Z kolei prawo zapewniające możliwość zachowania prywatności zostało uregulowane w polskim systemie prawnym w art. 47 Konstytucji RP. W pierwszej kolejności należy podkreślić, iż omawiane prawo podmiotowe nie ma charakteru absolutnego, a zatem może podlegać określonym ograniczeniom. Wskazana regulacja nie zawiera *expressis verbis* definicji prywatności, jednak w doktrynie prawa przyjmuje się, że

---

1 Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r., art. 23-24. – Kodeks cywilny (Dz. U. 2020 poz. 1740.).

2 Konstytucja RP z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. 1997 nr 78 poz. 483.).

3 H. Promieńska, *Trwanie i zmiana wartości moralnych*, Uniwersytet Śląski, Katowice 1991, s. 10.

jej rozumienie jest uzależnione od kontekstu oraz specyfiki danego środowiska społecznego.

W literaturze przedmiotu często wskazuje się, iż prawo to obejmuje uprawnienie jednostki do bycia pozostawioną w spokoju oraz do samodzielnego decydowania o tym, kiedy, w jaki sposób i w jakim zakresie informacje dotyczące jej osoby są udostępniane innym podmiotom.<sup>4</sup> S. Grzybowski, przyjmując podejście subiektywne, stwierdził, że dobra osobiste to „indywidualne wartości świata uczuć, stanu życia psychicznego człowieka”<sup>5</sup>. Odmienne stanowisko przyjął Z. Radwański, który, posługując się kryterium obiektywnym w przedmiocie istoty dóbr osobistych, uważał, że „są to dobra nieodłącznie związane z człowiekiem, i to bez względu na stan jego psychiki i stopień wrażliwości”<sup>6</sup>. Autor dodał, że pojęcie dóbr osobistych „odnosi się do uznanych przez system prawny wartości (tj. wysoko cenionych stanów rzeczy), obejmujących fizyczną i psychiczną integralność człowieka, jego indywidualność oraz godność i pozycję w społeczeństwie, co stanowi przesłankę samorealizacji osoby ludzkiej”<sup>7</sup>. Judykatura poparła ten pogląd i w wyroku z dnia 6 maja 2010 r.<sup>8</sup> Sąd Najwyższy potwierdził, że dobra osobiste trzeba ujmować w kategoriach obiektywnych jako wartości niemajątkowe ściśle związane z osobą ludzką – mające wpływ na bycie i pozycję jednostki w społeczeństwie, wyrażające odrębność fizyczną i psychiczną oraz możliwości twórcze – i że są one powszechnie uznawane i chronione przez system prawny. Orzeczenie to bywa przywoływane w literaturze i orzecznictwie jako punkt odniesienia przy kwalifikowaniu naruszeń interesów niemajątkowych (np. związanych z prawem do sądu, prywatnością lub innymi dobrami osobistymi)

## Wizerunek

Kodeks cywilny oraz ustawa o prawie autorskim i prawach pokrewnych używają terminu „wizerunek”, choć żaden z tych aktów nie zawiera jego definicji legalnej. Brak normatywnego uregulowania pojęcia wizerunku doprowadził do rozbieżności w jego postrzeganiu i rozumieniu w doktrynie. Część teoretyków przyjmuje stanowisko, że wizerunek danej osoby obejmuje zarówno twarz jak i całą postać indywidualizującą osobę jako jednostkę fizyczną.<sup>9</sup> Na tej podstawie można wywnioskować, że wizerunek przypisuje się wyłącznie osobie fizycznej, wyłączając z zakresu podmiotowego osobę prawną. Inną koncepcję przyjął S. Grzybowski, który posłużył się termi-

4 Por. D. Madibekova, *Right to Privacy of Public Figures and Freedom of Expression in the Jurisprudence of the European Court of Human Rights: Searching for Balance*, Wrocław 2018.

5 S. Grzybowski, *Ochrona dóbr osobistych według przepisów ogólnych prawa cywilnego*, Wydawnictwo Prawnicze, Warszawa 2012, s. 78.

6 Z. Radwański, A. Olejniczak, *Prawo cywilne – część ogólna*, Wydanie 14, C.H.Beck, Warszawa 2017, s. 163.

7 Z. Radwański, A. Olejniczak, *Prawo cywilne – część ogólna*, Wydanie 14, C.H.Beck, Warszawa 2017, s. 162.

8 Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6 maja 2010 r., II CSK 640/09, LEX nr 598758.

9 Por. S. Ritterman, *Komentarz do ustawy o prawie autorskim*, Leon Frommer, Kraków 1937, s. 120.

nem obrazu fizycznego, utożsamiając go z dobrem osobistym. Zdefiniował on obraz fizyczny jako nie tylko rysy twarzy, lecz wszelkie takie cechy fizyczne, które indywidualizują osobę i pozwalają na jej rozpoznanie, np. charakterystyczna budowa ciała.<sup>10</sup> Wizerunek z kolei był dla niego jedynie podobizną tego dobra. Według E. Wojnickiej „wizerunek to dostrzegalne cechy, fizyczne cechy człowieka, tworzące jego wygląd i pozwalające na identyfikację osób wśród innych ludzi”<sup>11</sup>. J. Sieńczyło-Chlabicz opowiada się za szerokim rozumieniem wizerunku. Według niej wizerunek obejmuje wszystkie elementy identyfikujące daną jednostkę jako konkretną osobę fizyczną, na przykład charakterystyczny dla danej osoby tatuaż lub wyróżniający sposób poruszania się. J. Sieńczyło-Chlabicz proponuje, aby pojęciem wizerunku objąć także głos jako odbierany za pomocą słuchu, dźwięczny wizerunek.<sup>12</sup> Przytoczone wyżej definicje ukazują brak zgodnego, jednolitego stanowiska odnoszącego się do pojęcia wizerunku.

Z kolei w wyroku z dnia 7 marca 2003 r.<sup>13</sup> Sąd Najwyższy potwierdził pogląd, że pod pojęciem wizerunku zasadniczo rozumie się rysy twarzy bądź znamiona sylwetki, względnie inne cechy fizyczne człowieka pozwalające na jego indywidualizację i identyfikację, stwarzające poczucie tożsamości i niepowtarzalności, określające „osobistość” człowieka. Warunkiem jest, aby dany głos dało się utożsamić z konkretną osobą.

W wyroku Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 21 czerwca 1991 r.<sup>14</sup> sąd stwierdził, że ochroną z art. 23 k.c. objęty jest nie tylko przykładowo wymieniony w tym przepisie wizerunek człowieka, ale także emitowany, np. w telewizji głos człowieka. Wydaje się jednak, że sąd w przytoczonym orzeczeniu nie potraktował głosu jako elementu wizerunku, ale jako obok wizerunku odrębne dobro osobiste, na co niewątpliwie zezwala otwarty katalog dóbr osobistych. Należy więc zauważyć, że głos bez wątpienia podlega ochronie, aczkolwiek jego pozycja prawna nie jest już taka oczywista.

### **Funkcjonariusz publiczny, osoba pełniąca funkcję publiczną a rozpowszechnianie wizerunku**

Niewątpliwie funkcjonariusz Policji, ze względu na pełnioną funkcję, posiada status funkcjonariusza publicznego w rozumieniu art. 115 § 13 pkt 7 Kodeksu Karnego.<sup>15</sup>

<sup>10</sup> Por. S. Grzybowski, *Ochrona dóbr osobistych według przepisów ogólnych prawa cywilnego*, Wydawnictwo Prawnicze, Warszawa 2012, s. 96.

<sup>11</sup> E. Wojnicka, *Prawo do wizerunku w ustawodawstwie polskim*, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego, *Prace z Wynalazczości i Ochrony Własności Intelektualnej*, 1990/56, s. 107.

<sup>12</sup> J. Sieńczyło-Chlabicz, J. Banasiuk, *Cywilnoprawna ochrona wizerunku osób powszechnie znanych w dobie komercjalizacji dóbr osobistych*, Wolter Kluwer, Warszawa 2003, s. 40.

<sup>13</sup> Por. Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7 marca 2003 r., I KKN 100/01, LEX nr 83833.

<sup>14</sup> Wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 21 czerwca 1991 r., I ACr 127/91, OSA 1992, nr 1, poz. 8.

<sup>15</sup> Dz.U. 1997 nr 88 poz. 553 z późn. Zm.

Zgodnie z jego treścią, funkcjonariuszem publicznym jest (...) funkcjonariusz organu powołanego do ochrony bezpieczeństwa publicznego. Jednakże nie każdy funkcjonariusz publiczny jest osobą pełniącą funkcję publiczną.

Za osobę pełniącą funkcję publiczną lub mającą związek z pełnieniem takiej funkcji należy uznać każdego, kto pełni funkcje w organach władzy publicznej lub też w strukturach osób prawnych i jednostek organizacyjnych nieposiadających osobowości prawnej, jeśli funkcja ta ma związek z dysponowaniem majątkiem państwowym albo zarządzaniem sprawami związanymi z wykonywaniem swoich zadań przez władze publiczne, a także inne podmioty, które tę władzę realizują lub gospodarują mieniem komunalnym, lub majątkiem Skarbu Państwa.<sup>16</sup>

Zgodnie z art. 81 ust. 1 zd. 1 ustawy z dnia 4 lutego 1994 roku o prawie autorskim i prawach pokrewnych<sup>17</sup> rozpowszechnianie wizerunku wymaga zezwolenia osoby na nim przedstawionej, a w braku wyraźnego zastrzeżenia zezwolenie nie jest wymagane, jeżeli osoba ta otrzymała umówioną zapłatę za pozowanie. Przepis ten ustanawia zasadę, zgodnie z którą zgoda osoby, której wizerunek zarejestrowano, stanowi podstawową przesłankę upoważniającą do rozpowszechnienia jej wizerunku. Od wskazanej zasady ustawa ta ustanawia dwa wyjątki określone w ustępie 2 art. 81. tj. zezwolenia nie wymaga rozpowszechnianie wizerunku: 1) osoby powszechnie znanej, jeżeli wizerunek wykonano w związku z pełnieniem przez nią funkcji publicznych, w szczególności politycznych, społecznych, zawodowych; 2) osoby stanowiącej jedynie szczegół całości takiej jak zgromadzenie, krajobraz, publiczna impreza. Największe trudności budzi interpretacja zwrotu „osoba powszechnie znana”. W przepisach ustawy z dnia 4 lutego 1994 roku o prawie autorskim i prawach pokrewnych nie ma definicji pojęcia „osoba powszechnie znana”, co utrudnia dokonanie jego jednoznacznej interpretacji.

Jak wskazuje D. Flisak w komentarzu do powyższego przepisu (LEX 2015), bycie „powszechnie znanym” oznacza sytuację, kiedy wiedza o istnieniu danej osoby obiektywnie istnieje w przestrzeni publicznej. Sytuacja ta dotyczy przede wszystkim aktorów, piosenkarzy, polityków, osób prowadzących działalność gospodarczą lub społeczną.<sup>18</sup> „Do grona osób powszechnie znanych zaliczyć należy natomiast te, które niejako wprost godzą się na upublicznienie wiedzy o swoim życiu rodzinnym lub zawodowym (aktorzy, piosenkarze itp.) oraz te, których zachowanie wyraża konkludentną zgodę na rozgłos (np. politycy)”<sup>19</sup>.

„W szczególnych przypadkach w orbicie społecznych zainteresowań może znaleźć się tzw. zwykły człowiek, jeśli będzie sprawcą określonego zdarzenia a jego dzia-

<sup>16</sup> Wyrok Sądu Administracyjnego w Poznaniu z dnia 18 stycznia 2005 r., IV SA/Po 1392/04, niepubl.

<sup>17</sup> Ustawa z dnia 4 lutego 1994 roku o prawie autorskim i prawach pokrewnych (Dz. U. 1994 Nr 24 poz. 83 z późn. zm.).

<sup>18</sup> Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20 lipca 2007 r. I CSK 134/07, LEX nr 485999.

<sup>19</sup> Wyrok Sądu Administracyjnego w Warszawie z dnia 20 grudnia 2006 r., VI ACa 567/06.

lania zostaną odpowiednio nagłośnione (np. urządzi happening)<sup>20</sup>. Co oczywiste, zaliczenie danej osoby do którejkolwiek z wymienionych powyżej kategorii zawodowych (tj. aktorów, piosenkarzy, polityków itp.) nie może oznaczać automatycznego przyzwolenia na korzystanie z wizerunku tej osoby bez zbadania okoliczności „bycia znanym” w konkretnym przypadku. Z kolei „powszechna” znajomość osoby nie oznacza, aby była ona po prostu w danej społeczności (lokalnej, miejskiej) znana wyłącznie na stopie towarzyskiej (np. znany w mieście taksówkarz<sup>21</sup>) lub której aktywność życiowa jedynie „wykracza ponad przeciętny poziom, choćby nazwisko tej osoby zostało ujawnione wcześniej w środkach masowego przekazu”<sup>22</sup>. Słusznie wskazuje się, że przesłankę „powszechności” należy odnosić do kręgu odbiorców, do którego adresuje się rozpowszechniany wizerunek<sup>23</sup> (w odniesieniu do osoby piastującej wiele prominentnych stanowisk, choć jedynie lokalnie istotnych stanowisk). Oznacza to zatem, że burmistrz lub lokalny polityk może być znany lokalnie, co usprawiedliwia wykorzystanie jego wizerunku w podobnym zakresie, lecz nie powinno legitymizować rozpowszechniania ogólnokrajowego.<sup>24</sup> Z kolei „ogólnokrajowe” wizerunki mogą być rozpowszechniane również w prasie lokalnej.

W uzasadnieniu wyroku z dnia 3 września 2015 roku, dotyczącym wizerunku funkcjonariusza publicznego (konkretnie chodzi o prokuratora), Wojewódzki Sąd Administracyjny w Białymstoku stwierdził: „okoliczność, że wizerunek prokuratora znajduje się w legitymacji służbowej mogącej być okazaną podczas wykonywania czynności służbowych oznacza tylko tyle, że podczas konkretnej czynności procesowej prokurator umożliwi swoją identyfikację konkretnym osobom, ale nie oznacza to, że każdy obywatel niezwiązany z konkretną sprawą ma prawo do zapoznania się z tym wizerunkiem, podobnie jak np. z miejscem zamieszkania prokuratora, jego stanem cywilnym. Inaczej rzecz ujmując, wizerunek prokuratora ma charakter identyfikacyjny dla konkretnej czynności służbowej a nie dla wykonywania tego zawodu w ogólności, co czyni z niego informacją publiczną niezwiązaną istotowo z pełnioną funkcją jak imię, nazwisko, stanowisko służbowe, przypisanie do konkretnej jednostki prokuratury. Nadto należy zaznaczyć, że wizerunek osoby fizycznej został wymieniony w art. 23 kodeksu cywilnego jako jedno z dóbr pozostających pod ochroną prawa cywilnego niezależnie od ochrony przewidzianej w innych przepisach. Natomiast zgodnie z art. 81 ust 1 ustawy z dnia 4 lutego 1994 roku o prawie autorskim i prawach pokrewnych rozpowszechnienie wizerunku wymaga zgody osoby na nim przedstawionej. Prowadzi to do konkluzji, że wizerunek prokuratora,

---

20 Wyrok Sądu Administracyjnego w Poznaniu z dnia 2 września 2010 r., I ACa 620/10, LEX nr 756690.

21 Wyrok Sądu Administracyjnego w Poznaniu z dnia 2 września 2010 r., I ACa 620/10.

22 Wyrok Sądu Administracyjnego w Warszawie z dnia 20 grudnia 2006 r., VI ACa 567/06.

23 Wyrok Sądu Administracyjnego w Katowicach z dnia 6 września 2013 r., I ACa 519/13, LEX nr 1381378.

24 J. Barta, R. Markiewicz, *Prawo autorskie i prawa pokrewne*, Wolter Kluwer Polska, Warszawa 2011, s. 522.

mimo że dotyczy osoby pełniącej funkcję publiczną, nie warunkuje jej wykonywania, a zatem podlega ochronie ze względu na prywatność osoby prokuratora i jako taki nie może zostać udostępniony w drodze czynności materialno-technicznej<sup>25</sup>.

Przedstawione wyżej orzeczenia sądowe przemawiają przeciwko automatyzmowi przyjęciu, że policjant (każdy funkcjonariusz publiczny) jest osobą powszechnie znaną, o której mowa w art. 81 ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 4 lutego 1994 roku o prawie autorskim i prawach pokrewnych, co oczywiście nie wyklucza, że w odniesieniu do konkretnego policjanta (np. komendant, rzecznik prasowy) będzie można przyjąć, że jest osobą powszechnie znaną w swoim środowisku lokalnym. Bez zbadania okoliczności „bycia znanym” w konkretnym przypadku, nie jest bowiem możliwe automatyczne przyzwoleń na korzystanie z wizerunku danego policjanta czy innego funkcjonariusza publicznego. Dodatkowym argumentem przemawiającym za trafnością przedstawionego wyżej stanowiska jest to, że zezwolenie na rozpowszechnianie wizerunku osoby powszechnie znanej, jeżeli wizerunek wykonano w związku z pełnieniem przez nią funkcji publicznych, stanowi wyjątek od zasady, zgodnie z którą rozpowszechnianie wizerunku wymaga zezwolenia osoby na nim przedstawionej. Zgodnie zaś z ogólną regułą wykładni norm prawnych, wyjątków nie należy interpretować rozszerzająco. Jako odstępstwa od reguły mają one moc obowiązującą tylko w takim zakresie, jaki wynika wprost z ich treści i nie mogą być w drodze zabiegów interpretacyjnych przenoszone na sytuacje podobne lub zbliżone.

W przypadku policjantów za trafnością tego stanowiska prawnego, przemawia także treść art. 20a ust. 1 ustawy o Policji<sup>26</sup> zgodnie z którym, w związku z wykonywaniem zadań wymienionych w art. 1 ust. 2 (podstawowe zadania Policji) Policja zapewnia ochronę m. in. danych identyfikujących policjantów, do których należy zaliczyć m. in. również i wizerunek.

Zatem fakt rozpowszechniania nagrań bez zgody osoby nagrywanej (funkcjonariusza Policji czy innego funkcjonariusza publicznego) w ocenie autorów niniejszego artykułu może stanowić podstawę odpowiedzialności cywilnej, a w niektórych przypadkach i karnej – w zależności od konkretnego naruszenia, o czym będzie mowa w dalszej części artykułu.

## Udostępnianie i upublicznianie obrazu i dźwięku

Otwarta pozostaje kwestia udostępniania wizerunku zarejestrowanego w obrazie i dźwięku innym osobom, np. poprzez umieszczenie nagrania w sieci internet. Społeczeństwo upatruje w nagrywaniu działań „władzy” pewnego instrumentu

25 Wyrok Sądu Administracyjnego w Białymstoku z dnia 3 września 2015 r., II SA/Bk 452/15.

26 Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (Dz. U. 1990 Nr 30 poz. 179 z późn. zm.).

kontroli, a czasem wręcz zastraszania lub nacisku. Trzeba zauważyć, iż poszczególni obywatele nie są uprawnieni do tego typu kontroli aparatu państwowego. Powyższe wynika z faktu chociażby objęcia ochroną prawną m. in. głosu i wizerunku osoby. Trzeba pamiętać, iż w przypadku policjantów ustawodawca ujawnił dane osobowe funkcjonariuszy Policji w zakresie wyłącznie imienia i nazwiska oraz stopnia służbowego. Przypomnieć należy, że rozpowszechnianie wizerunku każdego człowieka bez jego zgody stanowi naruszenie jego dóbr osobistych. Wynika to chociażby z art. 23 kodeksu cywilnego,<sup>27</sup> który stanowi, że: „dobra osobiste człowieka, jak w szczególności zdrowie, wolność, cześć, swoboda sumienia, nazwisko lub pseudonim, wizerunek, tajemnica korespondencji, nietykalność mieszkania, twórczość naukowa, artystyczna, wynalazcza i racjonalizatorska, pozostają pod ochroną prawa cywilnego niezależnie od ochrony przewidzianej w innych przepisach”.

Jest to katalog otwarty, gdyż ustawodawca posłużył się określeniem „a w szczególności”. Judykatura oraz nauka prawa – o czym była mowa wyżej – wśród dóbr osobistych umieściły zarówno wizerunek jak i głos. Mieszczą się one w szerszym pojęciu prawa do prywatności. Jak zauważył Sąd Okręgowy we Wrocławiu „wizerunek stanowi dobro osobiste osoby fizycznej wyrażające jeden z atrybutów tożsamości osoby fizycznej, obok jej imienia i nazwiska. Zatem dobro osobiste w postaci wizerunku może dotyczyć wyłącznie osoby fizycznej, której obraz (wygląd) może zostać utrwalony na odpowiednim nośniku”<sup>28</sup>. Podobną retorykę należy przyjąć wobec dobra jakim jest głos konkretnej osoby (stanowiący zresztą jedną z jej cech indywidualnych).

Głos i wizerunek należą także do kategorii danych osobowych, a więc cech, na podstawie których jest możliwość identyfikacji. Pogląd taki wyraził również organ konsultacyjny UE – Grupa Robocza ds. ochrony osób wobec przetwarzania danych osobowych, która dokonywała konsultacji w zakresie legalności stosowania systemów rozpoznawania głosu (biometrii). Zgodnie z zasadami wynikającymi z RODO,<sup>29</sup> przetwarzanie ich jest możliwe przede wszystkim po uzyskaniu zgody osoby, której dane dotyczą. Zgoda ta stanowi oświadczenie woli w rozumieniu przepisów kodeksu cywilnego, co oznacza, że może być domniemana lub dorozumiana z oświadczenia woli o innej treści. Nagranie wizerunku i głosu jest pozyskaniem takich danych, ich utrwaleniem, a nadto dane te są następnie przechowywane, mogą zostać udostępnione w Internecie nieograniczonej grupie odbiorców, modyfikowane i wreszcie archiwizowane. Prawdą jest, co może być mylące, że zgodnie z art. 2 ust. 2 pkt c RODO, przepisów rozporządzenia nie stosuje się do przetwarzania danych osobo-

---

<sup>27</sup> Kodeks cywilny (Dz. U. 1964 Nr 16 poz. 93 z późn. zm).

<sup>28</sup> Wyrok Sądu Okręgowego we Wrocławiu z dnia 13 maja 2014 r., I C 1777/12.

<sup>29</sup> Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenie dyrektywy 95/46/WE (Dz.U.UE.L.2016.119.1).

wych przez osobę fizyczną w ramach czynności o czysto osobistym lub domowym charakterze. Odnosząc się jednak do osobistego lub domowego celu przetwarzania danych, należy wskazać, iż nie dotyczy to nagrywania czynności funkcjonariuszy publicznych.

Skoro wizerunek i głos stanowią dobra osobiste, to ich utrwalenie bez zgody i wiedzy stanowi naruszenie tych dóbr. Odpowiedzialność z tytułu naruszeń dóbr osobistych wskazuje z kolei art. 24 § 1 kodeksu cywilnego: § 1. 2 Ten, czyje dobro osobiste zostaje zagrożone cudzym działaniem, może żądać zaniechania tego działania, chyba że nie jest ono bezprawne. W razie dokonanego naruszenia może on także żądać, ażeby osoba, która dopuściła się naruszenia, dopełniła czynności potrzebnych do usunięcia jego skutków, w szczególności ażeby złożyła oświadczenie odpowiedniej treści i w odpowiedniej formie. Na zasadach przewidzianych w kodeksie może on również żądać zadośćuczynienia pieniężnego albo zapłaty odpowiedniej sumy pieniężnej na wskazany cel społeczny. § 2. Jeżeli skutek naruszenia dobra osobistego została wyrządzona szkoda majątkowa, poszkodowany może żądać jej naprawienia na zasadach ogólnych. § 3. Przepisy powyższe nie uchybiają uprawnieniom przewidzianym w innych przepisach, w szczególności w prawie autorskim oraz w prawie wynalazczym.

W omawianej sytuacji mamy do czynienia z naruszeniem konkretnego dobra osobistego – wizerunku. Jak zaznacza Sąd Najwyższy w wyroku z dnia z dnia 15 października 2009 r.<sup>30</sup> „na wizerunek człowieka składają się dostrzegalne cechy fizyczne pozwalające na identyfikację”. Sąd Najwyższy wskazuje także, iż może on obejmować również „dodatkowe elementy związane z wykonywanym zawodem jak charakterystyka, ubiór, sposób poruszania się i kontaktowania z otoczeniem”<sup>31</sup>. Dlatego też rozpowszechnianie nagrań zawierających wizerunek funkcjonariusza publicznego bez jego zgody jest niedozwolone i może rodzić odpowiedzialność na gruncie prawa cywilnego. Odpowiedzialność przewidziana za naruszenie dóbr osobistych sprowadza się do żądania opartego na przepisach art. 23 i 24 kodeksu cywilnego tj. dopełnienia czynności niwelujących negatywne skutki; zapłacie zadośćuczynienia; naprawienia szkody, jeśli powstała na skutek naruszenia dóbr osobistych, a także zażądania zaprzestania przetwarzania danych osobowych w trybie administracyjnym oraz prawo do sądu w drodze powództwa o naruszenie i zaprzestanie naruszenia danych osobowych (art. 79 i 80 RODO).

30 Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 15 października 2009 r., I CSK 72/09.

31 Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 15 października 2009 r., I CSK 72/09.

## Wyjątki wyłączające bezprawność rozpowszechniania wizerunku

Wskazać należy, iż istnieją sytuacje, w których publikacja wizerunku danej osoby nie będzie bezprawna np. nie będzie naruszeniem dóbr osobistych publikacja nagrania, w którym usunięte zostaną cechy osoby nagrywanej pozwalające na jej identyfikację poprzez na przykład zamazanie cech wyróżniających się, twarzy, zmianę głosu itp. dzięki czemu nie będzie możliwe rozpoznanie osoby utrwalonej na nagraniu. Nie jest zabronione rozpowszechnianie wizerunku osoby powszechnie znanej, jeżeli rejestracji wizerunku dokonano w związku z pełnieniem przez tą osobę funkcji publicznych, a w szczególności politycznych, społecznych czy zawodowych (np. komendant podczas wystąpienia, rzecznik prasowy podczas konferencji). Nie będzie naruszeniem dóbr osobistych publikacja nagrania osób stanowiących jedynie szczegół całości takiej jak zgromadzenie, krajobraz czy impreza publiczna.

Niewątpliwie ogromna większość policjantów czy innych funkcjonariuszy publicznych nie wyczerpuje przesłanki „osoby powszechnie znanej”, zaś odnosząc się do punktu 3 należy pamiętać, że kluczowe jest określenie co stanowi główny element w przedstawionej formie.

Co do kwestii nagrywania policjantów w trakcie interwencji, w przypadku upublicznienia takiego nagrania w sieci publicznej, przyjąć należy, że celem nagrywającego i rozpowszechniającego to nagranie było ujawnienie zachowań i wypowiedzi konkretnych policjantów. Takie działania mogą czasem przywołać na myśl zasadę samosądu. Jeśli nagrywający dostrzega uchybienia przy wykonywaniu czynności służbowych, w pierwszej kolejności powinien powiadomić przełożonych policjantów, udostępniając nagranie (nawet w kopii). W szczególnie uzasadnionych przypadkach powinien powiadomić organy prokuratury o możliwości popełnienia przestępstwa, w zależności jakie uchybienie zostało zarejestrowane. Natomiast w sytuacji zamieszczenia nagrania z interwencji, w celu wykazania zachowań policjantów, działanie takie jest jedynie złośliwe i niepiętnujące. Według niektórych orzeczeń sądowych nawet okoliczność, iż obraz został zanonimizowany, nie ma przy tym żadnego znaczenia, jeśli w trakcie wypowiedzi padają dane identyfikujące funkcjonariusza, albowiem cechą wizerunku jest rozpoznawalność przedstawianej osoby. Chodzi o taką prezentację wizerunku, która pozwala zidentyfikować jakąś osobę jako określoną jednostkę fizyczną.<sup>32</sup> Oznacza to, że osoba której dane osobowe pojawiają się w trakcie nagrania, nawet jeśli jej wizerunek został zamazany, może korzystać z instrumentów prawnych jakie ustawodawca przewidział do ochrony dóbr osobistych.

---

32 Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 27 lutego 2003 r., IV KKN 1819/00.

## **Środki prawne i karna odpowiedzialność w związku z publikacją wizerunku**

W przypadku bezprawnego naruszenia prawa do wizerunku osobie uprawnionej przysługują roszczenia ochronne przewidziane w ustawie o ochronie praw autorskich oraz w kodeksie cywilnym, w szczególnych sytuacjach w kodeksie karnym.

Zgodnie z art. 83 ustawy o prawach autorskich w przypadku rozpowszechniania wizerunku osoby na nim przedstawionej stosuje się odpowiednio przepis art. 78 ust. 1, który dotyczy autorskich praw osobistych. Uprawnienia przewidziane w tym przepisie odpowiadają zasadniczo środkom ochrony, które zapewnia kodeks cywilny. Takie rozwiązanie prowadzi do zbiegu roszczeń o charakterze alternatywnym, gdzie uprawniony musi zdecydować na podstawie jakiej ustawy będzie opierał swoje roszczenia. Ze względu na rozbudowany system środków ochrony, pokrzywdzony nie musi ograniczać się jednak do wyboru tylko jednego z nich. Uprawnionemu przysługują roszczenia zarówno majątkowe, jak i niemajątkowe. Jednym z niemajątkowych środków ochrony jest roszczenie o zaniechanie działań zagrażających lub naruszających dobra osobiste. Przepis art. 24 § 1 zd. 1 k.c. stanowi, że „ten, czyje dobro osobiste zostaje zagrożone cudzym działaniem, może żądać zaniechania tego działania, chyba że nie jest ono bezprawne”. Roszczenie o zaniechanie zapewnia również przepis art. 78 § 1 zd. 1 pr. aut., którego brzmienie jest niemal identyczne. Uprawniony podmiot może domagać się zaniechania dalszych naruszeń lub działań zagrażających, tylko wtedy, gdy obawa naruszenia jest w świetle okoliczności danej sprawy uzasadniona.

Ponadto, stan zagrożenia dobra osobistego musi mieć charakter obiektywny. Roszczenie o zaniechanie występuje najczęściej obok innych środków ochrony, zważywszy że w większości przypadków jest ono dochodzone już po naruszeniu danego dobra osobistego.<sup>33</sup>

Do niemajątkowych środków ochrony zalicza się również roszczenie o usunięcie skutków naruszenia. Z art. 24 § 1 zd. 2 k.c. oraz art. 78 § 1 zd. 2 ustawy o prawach autorskich wynika, że w razie dokonanego naruszenia uprawniony podmiot może także żądać, ażeby osoba, która dopuściła się naruszenia, dopełniła czynności potrzebnych do usunięcia jego skutków. Ustawy wskazują, że taką czynnością może być złożenie oświadczenia o odpowiedniej treści i w odpowiedniej formie, co w praktyce przekłada się na wyjaśnienia, sprostowanie czy przeprosiny i wyrazy ubolewania. Pokrzywdzony może żądać spełnienia kilku czynności, które go usatysfakcjonują. Ponadto, może domagać się, aby dane oświadczenia dotarły do osób trzecich np. poprzez przeprosiny ogłoszone w prasie czy telewizji. Obowiązkiem powoda, który

<sup>33</sup> M. Pazdan, *Dobra osobiste i ich ochrona*, w: M. Safjana (red.), *Systemy prawa prywatnego*, t.1., *Prawo cywilne – część ogólna*, C.H.Beck, Warszawa 2012, s. 43.

żąda przeprosin, jest dokładne sformułowanie ich treści w pozwie. Stanowisko takie potwierdza Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 11 sierpnia 2016 r., w którym wskazał, że podnoszona w orzeczeniach konieczność sformułowania przez podmiot domagający się ochrony konkretnej treści żądania rozumiana jest jako nakaz skonkretyzowania oczekiwanego oświadczenia. Sąd ma jednak prawo ingerować w treść oświadczenia, którego złożenia domaga się powód od naruszcyciela dóbr osobistych. Sąd ma za zadanie poddać ocenie, czy określona w żądaniu powoda treść oświadczenia jest odpowiednia do zakresu naruszenia dóbr osobistych. W rezultacie sąd w sentencji wyroku zamieszcza treść oświadczenia, aby nie pozostawiać pozwanemu swobody w ustalaniu jego brzmienia.

Spornym zagadnieniem pozostaje zaliczenie do niemajątkowych środków ochrony powództwa o ustalenie z art. 189 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – kodeksu postępowania cywilnego.<sup>34</sup> Zgodnie z tym przepisem powód może żądać ustalenia przez sąd istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa, gdy ma w tym interes prawny. Przedstawiciele doktryny M. Pazdan, J. Sieńczyło-Chlabicz, J. Banasiuk i A. Zieliński<sup>35</sup> wskazują, że ustalenie naruszenia dóbr osobistych czasami wystarczy, aby zapobiec ich kolejnym naruszeniom oraz może stanowić wystarczającą satysfakcję dla powoda. Przestanką roszczenia o ustalenie jest istnienie interesu prawnego. Wskazuje się, że jest nim usunięcie niepewności stanu prawnego. Sąd Apelacyjny w Katowicach w wyroku z dnia 8 listopada 2016 r.<sup>36</sup> przyjął jednak odmienne stanowisko i podkreślił, że ochrony dóbr osobistych nie można poszukiwać na gruncie powództwa o ustalenie istnienia bądź nieistnienia stosunku prawnego lub prawa. Wynika to wprost z brzmienia norm art. 24 § 1 i § 2 k.c., które przewidują rodzaje roszczeń, jakie mogą przysługiwać w razie zagrożenia naruszeniem dobra osobistego lub w razie naruszenia takiego dokonania; nie zostało wśród nich wymienione powództwo ustalające, o jakim mowa w art. 189 k.p.c. Pogląd ten podzielił Sąd Okręgowy w Częstochowie, który w wyroku z dnia 8 maja 2017 r.<sup>37</sup> uznał, że żądanie stwierdzenia naruszenia, czyli ustalenia naruszenia dobra osobistego zarówno nie znajduje oparcia w art. 24 k.c., jak i nie może być realizowane z uwagi na brak interesu prawnego w ustaleniu art. 189 k.p.c. Brak zgodnego stanowiska podaje w wątpliwość skuteczność oraz sens użycia tego środka ochrony.

Zgodnie z art. 24 § 1 k.c. oraz art. 78 § 1 ustawy o prawach autorskich do majątkowych środków ochrony zalicza się roszczenie o zadośćuczynienie pieniężne

<sup>34</sup> Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. 2020 r. poz. 1575).

<sup>35</sup> M. Pazdan, *Dobra osobiste i ich ochrona*, w: M. Safjana (red.), *Systemy prawa prywatnego*, t. 1., *Prawo cywilne – część ogólna*, C.H.Beck, Warszawa 2012; J. Sieńczyło-Chlabicz, J. Banasiuk, *Cywilnoprawna ochrona wizerunku osób powszechnie znanych w dobie komercjalizacji dóbr osobistych*, LEX a Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2014; J. Sieńczyło-Chlabicz, *Rozpowszechnienie wizerunku osób powszechnie znanych*, w: *Przegląd Prawa Handlowego*, (Warszawa 1992), Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2003; A. Zieliński, *Ochrona praw podmiotowych* w: Z. Radwański, A. Olejniczak (red.), *Prawo cywilne – część ogólna System Prawa Prywatnego*, Tom 2, C.H.Beck, Warszawa 2019.

<sup>36</sup> Wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 8 listopada 2016 r.

<sup>37</sup> Wyrok Sądu Okręgowego w Częstochowie z dnia 8 maja 2017 r.

lub o zapłatę odpowiedniej sumy pieniężnej na wskazany cel społeczny. Z uwagi na różnice w brzmieniu tych przepisów zacząć należy od regulacji przewidzianych w kodeksie cywilnym. Art. 24 § 1 zd. 3 k.c. stanowi, że osoba, której dobro osobiste zostało naruszone, może na zasadach przewidzianych w kodeksie żądać zadośćuczynienia pieniężnego lub zapłaty odpowiedniej sumy pieniężnej na wskazany cel społeczny. W przypadku naruszenia dóbr osobistych, a w tym prawa do wizerunku, zastosowanie znajduje przepis art. 448 k.c., na podstawie którego sąd może przyznać pokrzywdzonemu odpowiednią sumę tytułem zadośćuczynienia pieniężnego za doznaną krzywdę. Uznanie roszczenia zależy od spełnienia kilku przesłanek. Po pierwsze, naruszenie prawa do wizerunku musi prowadzić do powstania krzywdy, czyli szkody niemajątkowej. Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 17 września 2020 r.<sup>38</sup> wskazał, że krzywdą są ujemne przeżycia psychiczne spowodowane naruszeniem dobra osobistego. Ustalił, że pojęcie krzywdy nie musi być tożsame z pogorszeniem stanu zdrowia psychicznego, a ewentualny uszczerbek może rzutować na zakres doznanej krzywdy, a tym samym na możliwość zasądzenia oraz wysokość zadośćuczynienia pieniężnego. Kolejnym warunkiem odpowiedzialności z art. 448 k.c. jest zawinione naruszenie dobra osobistego. Konieczność wystąpienia winy nie wynika wprost z brzmienia przepisu, lecz z praktyki stosowanej przez sądy. Sąd Najwyższy wskazuje, że podstawą przyznania zadośćuczynienia jest każda postać winy – zarówno umyślna, jak i nieumyślna. W literaturze oraz orzecznictwie dominuje pogląd, że zadośćuczynienie pełni funkcję kompensacyjną. Suma zadośćuczynienia powinna zrekompensować i złagodzić negatywne przeżycia pokrzywdzonego powstałe wskutek naruszenia dobra osobistego. Stanowisko to znajduje potwierdzenie w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 19 grudnia 2012 roku.<sup>39</sup> Sąd wskazał, że podstawową funkcją zadośćuczynienia pieniężnego za naruszenie dóbr osobistych jest właśnie funkcja kompensacyjna. Podkreślił, że zadośćuczynienie pieniężne powinno wynagrodzić doznaną krzywdę oraz mieć odczuwalną dla powoda wartość majątkową. Mimo że sąd ma znaczną swobodę przy ustalaniu wysokości zadośćuczynienia, musi kierować się pewnymi kryteriami. Są to: rodzaj dobra, które zostało naruszone, charakter, stopień nasilenia i czas trwania doznawania ujemnych przeżyć psychicznych spowodowanych naruszeniem, stopień winy osoby naruszającej dobra osobiste oraz cel, który zamierzała ona osiągnąć. Sąd powinien brać pod uwagę nie tylko subiektywne odczucia pokrzywdzonego, ale również obiektywne postrzeganie krzywdy w oczach opinii publicznej. O ile art. 448 k.c. ma zastosowanie w przypadku naruszenia wszelkich dóbr osobistych, o tyle art. 78 § 1 znajduje zastosowanie wyłącznie w przypadku naruszenia prawa do wizerunku. Jeśli naruszenie prawa

38 Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 września 2020 r., I CSK 628/18, LEX nr 3061253.

39 Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19 grudnia 2012 r., II CSK 265/12, LEX nr 1293947.

do wizerunku wiąże się zatem z naruszeniem prywatności lub czci, pokrzywdzony powinien skorzystać z regulacji kodeksu cywilnego. Powyższe przepisy różni także ich brzmienie. Art. 78 § 1 zd. 3 w przeciwieństwie do art. 448 k.c. stanowi bowiem wprost o przesłance winy w przypadku naruszenia. Przy spełnieniu wszystkich przesłanek sądy często wykorzystują instytucję zadośćuczynienia pieniężnego w przypadku naruszenia prawa do wizerunku. Dla przykładu, aktorka Anna M. otrzymała 75 000 zł tytułem zadośćuczynienia za opublikowanie jej półnagich zdjęć wykonanych na plaży w Egipcie bez jej zgody. Prezenter telewizyjny Krzysztof I. za naruszenie prawa do wizerunku, prywatności i czci otrzymał 80 000 zł. W sprawie wykorzystania wizerunku znanego koszykarza w celach komercyjnych sąd jednak nie uwzględnił roszczenia o zadośćuczynienia, ponieważ uznał, że powodowi nie została wyrządzona szkoda niemajątkowa.

W przypadku odpowiedzialności karnej należy przypomnieć, że zgodnie z art. 267 kodeksu karnego § 1. Kto bez uprawnienia uzyskuje dostęp do informacji dla niego nieprzeznaczonej, otwierając zamknięte pismo, podłączając się do sieci telekomunikacyjnej lub przełamując albo omijając elektroniczne, magnetyczne, informatyczne lub inne szczególne jej zabezpieczenie, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2. § 2. Tej samej karze podlega, kto bez uprawnienia uzyskuje dostęp do całości lub części systemu informatycznego. § 3. Tej samej karze podlega, kto w celu uzyskania informacji, do której nie jest uprawniony, zakłada lub posługuje się urządzeniem podsłuchowym, wizualnym albo innym urządzeniem lub oprogramowaniem. § 4. Tej samej karze podlega, kto informację uzyskaną w sposób określony w § 1-3 ujawnia innej osobie. § 5. Ściganie przestępstwa określonego w § 1-4 następuje na wniosek pokrzywdzonego.

Jak wskazano w ww. artykule nagrywanie w celu uzyskania takich informacji jest karalne jedynie na wniosek pokrzywdzonego i wymaga udowodnienia celowości działania np. poprzez wezwanie do zaprzestania nagrywania.

W przypadku funkcjonariuszy publicznych często np. funkcjonariusze Policji spotykają się z sytuacją kiedy względem osób, wobec których dokonywane są czynności służbowe osoby te lub osoby postronne rejestrują obraz i dźwięk informując policjantów, iż np. udostępnią nagrania na portalach społecznościowych lub prześlą nagrania mediom, co miałyby narazić funkcjonariuszy np. na ośmieszenie. Działania takie mają na celu zastraszenie funkcjonariusza lub zmuszenie go do odstąpienia od dokonywanej czynności. Podczas takich czynności mogą zostać zarejestrowane informacje wrażliwe jak np. imię i nazwisko, numer pesel czy adres zamieszkania i miejsce pracy osoby postronnej sprawdzanej przez policjantów w policyjnych

bazach danych, dane pochodzące z dokumentów jak np. z prawo jazdy, dowodu osobistego.

W przypadku nagrywania przez osobę, której zachowanie nosi cechy groźby lub mającej na celu zmuszenie funkcjonariusza publicznego do zaniechania czynności służbowej takie zachowanie może stanowić znamiona przestępstwa określonego w art. 224 kodeksu karnego: § 1. Kto przemocą lub groźbą bezprawną wywiera wpływ na czynności urzędowe organu administracji rządowej, innego organu państwowego lub samorządu terytorialnego, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3. § 2. Tej samej karze podlega, kto stosuje przemoc lub groźbę bezprawną w celu zmuszenia funkcjonariusza publicznego albo osoby do pomocy mu przybranej do przedsięwzięcia lub zaniechania prawnej czynności służbowej. § 3. Jeżeli następstwem czynu określonego w § 2 jest skutek określony w art. 156 § 1 lub w art. 157 § 1, sprawca podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

Zgodnie z wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Białymstoku<sup>40</sup> „przemoc lub groźba bezprawna jest w tym wypadku narzędziem oddziaływania na psychikę indywidualnie oznaczonych osób”. Przestępstwo z art. 224 kodeksu karnego ma charakter bezskutkowy. Jest dokonane w chwili zrealizowania przez sprawcę określonych w nim czynności sprawczych, ma charakter kierunkowy, a więc może być popełnione tylko z zamiarem bezpośrednim. Przedmiotem ochrony art. 224 kodeksu karnego jest swoboda podejmowania czynności urzędowych przez odpowiednie organy (§ 1), a także swoboda podejmowania decyzji przez funkcjonariuszy publicznych co do przedsięwzięcia lub zaniechania czynności służbowej (§ 2).

Przyjmuje się, że czynnością urzędową organu lub funkcjonariusza jest zachowanie podjęte w ramach jego kompetencji władczych. Z kolei czynności służbowe oznaczają „każdą czynność, która realizuje zadania instytucji państwowych lub samorządowych i dla której wykonania przewidziane są jakieś normy proceduralne, a powierzona jest z reguły do wykonania funkcjonariuszom publicznym”.

Przestępstwo określone w art. 224 § 2 kodeksu karnego postrzegane jest powszechnie jako bezskutkowe.<sup>41</sup> Dla jego dokonania wystarczające jest bowiem zastosowanie przemocy lub groźby bezprawnej w celu zmuszenia funkcjonariusza publicznego lub osoby do pomocy mu przybranej do określonego postępowania. Penalizacji na podstawie art. 224 § 1 kodeksu karnego podlega używanie przemocy lub groźby bezprawnej, aby wymusić określoną czynność organu wymienioną w tym przepisie albo w czynności urzędowej przeszkodzić.

<sup>40</sup> Wyrok Sądu Apelacyjnego z dnia 11 kwietnia 2002 r., II AKa 16/02 OSAB 2002, nr. 2-3, poz. 28.

<sup>41</sup> A. Barczak-Oplustil, *Komentarz w: Zoll A.(red.) Kodeks karny Część szczegółowa. Tom II*, Warszawa 2013, s. 1108; R. Hałas, *Komentarz, w: A. Grześkowiak, K. Wiak (red.), Kodeks karny. Komentarz*, Warszawa 2012, s. 1027.

W praktyce może to być np. uporczywe, nachalne nagrywanie funkcjonariuszy z rejestracją ich danych osobowych, wskazaniem miejsca ich zamieszkania, warunków rodzinnych (np. wskazania, że znane są dzieci, małżonek) i straszeniem, że taka rejestracja zostanie wykorzystana w mediach ogólnodostępnych.

W kontekście nagrywania czynności funkcjonariuszy Policji rozważyć należy również w niektórych przypadkach naruszenie art. 241 § 1 kodeksu karnego. Niejednokrotnie mamy do czynienia z sytuacją, gdy w ramach upowszechnienia nagrania utrwalającego wizerunek policjanta upowszechnieniu ulegają również informacje dotyczące prowadzonych czynności przez tego funkcjonariusza. Przedmiotem ochrony art. 241 kodeksu karnego zgodnie z orzecznictwem Sądu Najwyższego jest prawidłowe funkcjonowanie wymiaru sprawiedliwości przez zabezpieczenie śledztwa lub dochodzenia przed przedwczesnym rozpowszechnieniem zgromadzonych w tym stadium postępowania wiadomości, co mogłoby utrudnić lub uniemożliwić postępowanie karne lub wykrycie sprawcy przestępstwa. Przestępstwo z art. 241 kodeksu karnego jest przestępstwem umyślnym, które można też popełnić z zamiarem ewentualnym. Będzie on miał miejsce wtedy, gdy sprawca wypełni znamiona tego czynu zabronionego, nie wiedząc o tym, czy wiadomości, o które chodzi zostały już ujawnione w postępowaniu sądowym, ale godząc się na ewentualność, iż to jeszcze nie nastąpiło.

Sytuacje takie mogą mieć miejsce podczas np. prowadzonych oględzin, wizji lokalnej, eksperymentu procesowego itp. W określonych sytuacjach można również rozważać naruszenie przepisów art. 212 kodeksu karnego.

## Podsumowanie

Dokonana analiza obowiązujących regulacji prawnych prowadzi do wniosku, iż zagadnienie ochrony wizerunku funkcjonariusza Policji wymaga szczególnej ostrożności interpretacyjnej. Z jednej strony brak jest generalnego zakazu rejestrowania działań funkcjonariuszy wykonujących czynności służbowe, co należy odczytywać jako przejaw konstytucyjnej zasady jawności życia publicznego oraz prawa obywateli do informacji o działalności organów władzy. Z drugiej strony jednak, rozpowszechnianie wizerunku funkcjonariusza bez jego zgody, poza wyjątkami wynikającymi z przepisów szczególnych i interesu społecznego, stanowi naruszenie dóbr osobistych, podlegające ochronie na gruncie prawa cywilnego.

W kontekście praktycznym oznacza to, że samo nagrywanie funkcjonariusza Policji w trakcie wykonywania czynności – choć nie jest to wyraźnie zakazane – nie może być traktowane jako działanie całkowicie neutralne prawnie. Należy bowiem

uwzględnić ryzyko ujawnienia danych osobowych lub informacji chronionych, które mogą rodzić odpowiedzialność prawną, zwłaszcza w przypadkach naruszenia tajemnicy śledztwa czy ochrony danych osób trzecich. Jednocześnie, działania polegające na utrwalaniu wizerunku funkcjonariusza w sposób natarczywy lub połączony z elementami presji psychicznej, zastraszania czy próbą wpływania na przebieg czynności służbowych, mogą wypełniać znamiona czynu zabronionego określonego w art. 224 Kodeksu karnego.

Należy również podkreślić, iż funkcjonariusz Policji, podobnie jak każdy inny obywatel, zachowuje prawo do ochrony swoich danych osobowych, w tym możliwość wniesienia skargi do Prezesa Urzędu Ochrony Danych Osobowych na podstawie art. 77 rozporządzenia 2016/679 (RODO). W praktyce pożądanym zachowaniem ze strony funkcjonariusza w przypadku rejestracji jego działań jest poinformowanie osoby nagrywającej o braku zgody na publikację wizerunku oraz o ewentualnych konsekwencjach prawnych – cywilnych lub karnych – wynikających z naruszenia jego dóbr osobistych.

Podsumowując, obecny stan prawny w sposób umiarkowanie skuteczny równoważy ochronę wizerunku funkcjonariusza Policji z zasadą jawności i prawem społeczeństwa do kontroli działań organów władzy publicznej. Pomimo istnienia wyraźnych podstaw prawnych do ochrony dóbr osobistych funkcjonariuszy, praktyka stosowania tych przepisów ujawnia potrzebę dalszego doprecyzowania granic dopuszczalności rejestracji i publikacji ich wizerunku, tak aby zapewnić jednocześnie transparentność działań Policji oraz poszanowanie praw jednostki.

## Bibliografia

### Literatura

- Adamiak B., Jędrasik J., *Zagadnienie rażącego naruszenia prawa w postępowaniu administracji*, „Państwo i Prawo” 1986, z. 1, s.110-112.
- Balcarczyk J., *Prawo do wizerunku i jego komercjalizacja*. Studium cywilnoprawne, Wolter Kluwer Polska, Warszawa 2009.
- Balcarczyk J., *Zjawiska ekonomicznego wykorzystywania wizerunku w: Balcarczyk J., Prawo do wizerunku i jego komercjalizacja*, Wolters Kluwer Polska, dostęp w systemie prawnym LEX, Kraków 2009.
- Barczak-Oplustil A., *Komentarz w: Zoll A.(red.) Kodeks karny Część szczegółowa. Tom II*, Warszawa 2013.
- Barta J., Markiewicz R., *Prawo autorskie i prawa pokrewne*, Wolter Kluwer Polska, Warszawa 2011.
- Barta J., Markiewicz R., w: Barta J., Czajkowska -Dąbrowska M., Cwiągalski Z., Markiewicz, Trapla E., *Prawo autorskie i prawa pokrewne. Komentarze*, Wolters Kluwer, Kraków 2005.
- Barta J., Markiewicz R., *Wokół prawa do wizerunku*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego PWiOWI” 2002, z. 80, s.11-31.
- Bauman Z., *Płynne czasy. Życie w epoce niepewności*, Wydawnictwo Sic!, Warszawa 2007.
- Bielecki J., *Wybrane zagadnienia z psychologii*, Wydawnictwo Inny Świat, Warszawa 1983.
- Bielska-Brodziak A.,(red.) w: Bielska-Brodziak A., Gęsiak J., Krawiec G., Matan A., Tkacz S., Tobor Z., Wentkowska A., Wołowicz A., *Odpowiedzialność majątkowa funkcjonariuszy publicznych za rażące naruszenie prawa. Komentarz*, Wolter Kluwer, opublikowano w LEX, Warszawa 2011.
- Bojarski J.,Michalska-Warias A., Piórkowska-Fliger J. Szwarczyk M., *Kodeks karny. Komentarz*, Wolter Kluwer, Warszawa 2010.
- Bojarski T. (red.), *Źródła prawa karnego. System prawa karnego. t. 2*, Wydawnictwo C.H. BECK, Warszawa 2011.
- Chajbowicz A., *Bezpieczeństwo a pojęcia zbliżone*, w: Chajbowicz A., Kocowski T. (red.), *Bezpieczeństwo wewnętrzne w działaniach terenowej administracji publicznej*, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław 2009, s. 27-50.
- Fromm E., *Ucieczka od wolności*, Czytelnik, Warszawa 2005.
- Giezek J., *Kolizja dóbr a prawnokarna ochrona wolności*, w: Mozgwa M. (red.), *Prawnokarne aspekty wolności*. Materiały z konferencji. Arłów 16-18 maja 2005, Wydawca Kantor Wydawniczy Zamczyce, Kraków 2006.
- Grzeszak T., *Prawo do wizerunku i prawo adresata korespondencji*, w: J. Barta (red.), *Prawo autorskie. System Prawa Prywatnego, tom 13*, Wydawnictwo C.H. Beck, dostępny w Le-

- galis, Warszawa 2007.
- Grzybowski, S., *Ochrona dóbr osobistych według przepisów ogólnych prawa cywilnego*, Wydawnictwo Prawnicze, Warszawa 2012.
- Hałas R., *Kodeks Karny. Komentarz* w: Grześkowiak A. (red.), Wiak K.(red.), *Prawo Karne* wydanie 6, C.H.Beck, Warszawa 2012.
- Madibekova D., *Right to Privacy of Public Figures and Freedom of Expression in the Jurisprudence of the European Court of Human Rights*, Searching for Balance, Wrocław 2018.
- Pazdan M., *Dobra osobiste i ich ochrona*, w: M.Safjana (red.), *Systemy prawa prywatnego, t.1.*, Prawo cywilne – część ogólna, C.H.Beck, Warszawa 2012.
- Promieńska H., *Trwanie i zmiana wartości moralnych*, Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, Katowice 1991.
- Radwański Z, Olejniczak A. (red.), *Prawo cywilne – część ogólna. System prawa prywatnego tom II*. Warszawa: C.H. Beck, dostępny w Legalis.
- Radwański Z., Olejniczak A., *Prawo cywilne – część ogólna*, Wydanie 14, C.H. Beck, Warszawa 2017.
- Ritterman S., *Komentarz do ustawy o prawie autorskim*, Leon Frommer, Kraków 1937.
- Safjan M. (red.), *Prawo cywilne – część ogólna. System prawa prywatnego, Tom I*, Warszawa: C.H. Beck, dostępny w Legalis.
- Sieńczyło-Chłabicz J., Banasiuk, J., *Cywilnoprawna ochrona wizerunku osób powszechnie znanych w dobie komercjalizacji dóbr osobistych*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2014.
- Sieńczyło-Chłabicz J., *Rozpowszechnienie wizerunku osób powszechnie znanych*, w: Przegląd Prawa Handlowego (Warszawa 1992), Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2003.
- Szpunar A., *Ochrona dóbr osobistych*. Warszawa, Państwowe Wydawnictwo Naukowe 2017.
- Ślęzak P., *Ochrona prawa do wizerunku*, Katowice 2009.
- Wojnicka, E., *Prawo do wizerunku w ustawodawstwie polskim*, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego. Prace z Wynalazczości i Ochrony Własności Intelektualnej, Nr 65, 1990.
- Zieliński A., *Ochrona praw podmiotowych* w: Radwański Z., Olejniczak A. (red.), *Prawo cywilne – część ogólna System Prawa Prywatnego, Tom 2*, C.H.Beck, Warszawa 2019.

## **Źródła prawa**

- Kodeks cywilny (Dz. U. 1964 Nr 16 poz. 93 z późn. zm).
- Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. nr 78, poz. 483).
- Postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 23 lipca 2020 r., II CSK 101/20, LEX nr 3060759
- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r.

w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenie dyrektywy 95/46/WE (Dz.U.UE.L.2016.119.1).

Uchwała Sądu Najwyższego 7 sędziów z dnia 9 września 2008 r., III CZP 31/08, OSNC 2009, nr 3, poz. 36.

Uchwała Sądu Najwyższego z dnia 19 czerwca 2007 r., III CZP 54/07, OSNC 2008, nr 2, poz. 36.

Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. 2020 r. poz. 1575).

Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny (Dz. U. 2020 r. poz. 1740.)

Ustawa z dnia 25 czerwca 2010 r. o sporcie (Dz. U. 2020 r. poz. 1133).

Ustawa z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych (Dz. U. 2019 r. poz. 1231).

Ustawa z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych (Dz. U. 1994 Nr 24 poz. 83 z późn. zm.).

Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny (Dz.U. 1997 nr 88 poz. 553 z późn. zm.).

Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny (Dz. U. 2020 r. poz. 1444.).

Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (Dz. U. 1990 Nr 30 poz. 179 z późn. zm.).

Wyrok Sądu Administracyjnego w Białymstoku z dnia 3 września 2015 r., II SA/Bk 452/1

Wyrok Sądu Administracyjnego w Katowicach z dnia 6 września 2013 r., I ACa 519/13, LEX nr 1381378

Wyrok Sądu Administracyjnego w Poznaniu z dnia 18 stycznia 2005 r., IV SA/Po 1392/04, niepubl

Wyrok Sądu Administracyjnego w Poznaniu z dnia 2 września 2010 r., I ACa 620/10, LEX nr 756690

Wyrok Sądu Administracyjnego w Warszawie z dnia 20 grudnia 2006 r., VI ACa 567/06

Wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 21 czerwca 1991 r., I ACr 127/91, OSA 1992, nr 1, poz. 8

Wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 8 listopada 2016 r., I ACa 596/16, LEX nr 2196132

Wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 18 lipca 2001 r., I ACa 242/01, OSA 2002, nr 9, poz. 50

Wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 13 lutego 2008 r., I ACa 290/07, LEX nr 1641092

Wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 25 stycznia 2007 r., VI ACa 809/06, niepubl

Wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 29 lipca 2014 r., VI ACa 1657/13, LEX nr 1537498

Wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 29 lipca 2014 r., VI ACa 1657/13, LEX nr 1537498

Wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 29 września 2009 r., I ACa 385/06, niepubl  
Wyrok Sądu Apelacyjnego z dnia 11 kwietnia 2002 r., II AKa 16/02 OSAB 2002, nr. 2-3, poz. 28

Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 1 kwietnia 2004 r., II CK 115/03, LEX nr 1595077

Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 11 grudnia 2013 r., IV CSK 188/13, LEX nr 1444338

Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 11 kwietnia 2006 r., I CSK 159/05, LEX nr 371773

Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 11 sierpnia 2016 r., I CSK 543/15, LEX nr 2155201

Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 15 czerwca 2005 r., IV CK 805/04, LEX nr 17722

Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 15 października 2009 r., I CSK 72/09

Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 maja 2013 r., I CSK 540/12, LEX nr 1371720

Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 marca 2006 r., I CSK 81/05, OSP 2007, nr 3, poz. 30

Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 września 2020 r., I CSK 628/18, LEX nr 3061253

Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19 grudnia 2012 r., II CSK 265/12, LEX nr 1293947

Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20 lipca 2007 r. I CSK 134/07, LEX nr 485999

Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 27 kwietnia 1977 r., I CR 127/77, LEX nr 63627

Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 27 lutego 2003 r., IV CKN 1819/00

Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 27 września 2005 r., I CK 256/05, LEX nr 156019

Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 27 września 2013 r., I CSK 739/12, LEX nr 1415494

Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 28 lipca 2017 r., II CSK 311/16, LEX nr 2382419

Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 4 grudnia 2019 r., I CSK 497/18, LEX nr 3019499

Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6 maja 2010 r., II CSK 640/09, LEX nr 598758

Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7 marca 2003 r., I CKN 100/01, LEX nr 83833

Wyrok Sądu Okręgowego w Częstochowie z dnia 8 maja 2017 r., I C 59/17, LEX nr 2501381

Wyrok Sądu Okręgowego we Wrocławiu z dnia 13 maja 2014 r., I C 1777/12